ARMENIA Journal en langue Arménienne fondé à MARSEILLE en 1885

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս–1916 յուլիս) բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորդագինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ.: Նամակ կամ դրամ ղրկել այս հասցէով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Armenia*
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ
Թիւ 14

1915 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3 Դ.
(Ն.Տ. 1915 Հոկտեմբեր 21)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համաձայնելով և կամ ամսամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները:

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:

Յանուցման 1 միջակ դիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadié ,17

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ„Ի ԼԱ ՏԱՐԻՆ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1915 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս–1916 յուլիս) բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ (4 ոսկւոր ամերիկեան կամ 7 րուբլ և 50 կոպ. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, ուր կը պրուի կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագնով: Կարելի է բաժնորդագրուիլ նաև քանի՛ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնթ =75 կոպ.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն յիշ անունք որ «Արմէնիա Օժանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արեւելեան առաջնորդութիւն, քանի՛ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ դրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգով, կարելի է նաև Օժանդակին նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի ղրկել Թիւրքիա, 12½ ֆր. (2½ ոսկւոր) բաժնորդագնով:

Մ. ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	ֆր. սանդ.
Ս. Հայ դիւցազուհի մը Բ. տպագր.	,40
Բ. — Է. (Սպառած)	
Ը. Թիւրքիոյ Հայերը եւ իրենց դրացիները (Գրեց Մ. Աբեղեան)	,50
Թ. «Արմենիա»ի յուշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	,20
ԺԱ. Թուաս Բոցաքիս	,20
ԺԲ. Նժոյգներ Մ. Փարթուգալեանի գրած ուտելեաւորներուն	,15
Ժ. Մը պուլկար հայրենասէր (Պուլկարիոյ Քհզափռութեան ծագմանպատմութիւնը)	1,40
ԺԴ. Մի՛ գաղթիք	,20

Մաբեյլէն դուրս ղրկելու փոստի ծախքը կը վճարուի հրատարակողէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ կամ Ֆրանսա բնակող բանւորներին եւ ուսանողներին. — Ի նպաստ Հայ ապաստանելոց՝ մեծ ժողով Լոնտոնի քաղաքապետական պալատին մէջ. — Հայերը Թիւրքիոյ մէջ. — Բաղէշի լրագիտաւը կոտորածը. — Հայերի կոտորածներին առիթով. — Սիւիսցիներուն կոչը Հայ ազգի պաշտպանութեան համար. — Սուետիոյ հայ ներուններուն նպաստի եւ յարգանքի ցուցակ՝ նախաձեռնութեամբ «Մարսէյլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան». — Շփոթութիւնների տեղի չըտրուելու համար. — Տեղական. — Ֆրանսայի նոր նախարարութիւնը. — Նամականուփ. — Վրիպակ. — Յանուցումներ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԿԱՄ ՖՐԱՆՍԱ ԲՆԱԿՈՂ ԲԱՆԻՒՈՐՆԵՐԻՆ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ

Ա.րմէնիայի քաջասրտագրութիւնը դիւրացնելու համար, ներկայ նոյեմբեր ամսէն սկսած, Ա.րմէնիան իրենց կը ղրկենք 6 ամսի համար 5 ֆրանք կամ 3 ամսի համար 2 1/2 ֆր. բաժնորդագնով որպէս զի կարենան իրենց հայ ազգային կեանքի վրայ տեղեկութիւններ եւ լուրեր ունենալ իրենք ալ ոգեւորուիլ Հայաստանի յոյզերով եւ յոյսերով եւ իրենց դաստղութիւնը զարգացնել Հայ ազգի իսկական վիճակին եւ անոր պէտքերուն նկատմամբ:

Ֆրանսաբնակ ուսանողնե՛ր եւ գործաւորնե՛ր, փութացէ՛ք օգտուիլ ձեզ ընծայուած այս դիւրութենէն:

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ԱՊԱՍՏԱՆԵԼՈՑ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ ԼՈՆՏՈՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Լոնտոն, 16 Հոկտ. 1915

Լոնտոնի քաղաքապետական պալատի մեծ սրահին մէջ, որ Մէնշըն Հաուզ (Mansion House) կը կոչուի, երէկ, ուրբաթ, ժամը հինգ 3ին, Քաղաքապետին (Lord Major, Sir Charles Johnston) նախաձեռնութեամբ ժողով մը գումարուեցաւ Հանրային հանդանակութիւն մը բանալու համար, թիւրք կառավարութեան կողմէ սարքուած կոտորածներէն ետք բազմութեան սոսկալի արհաւիրքներէն վախչելով կովկաս և ուրիշ երկիրներ ապաստանած կարօտ և հիւանդ Հայոց ի նպաստ (Armenian Refugee Lord Major's Fund) անունով:

*Ժամը երեքին մօտ էր երբ ձեր թղթակիցը մտաւ Քաղաքապետին ընդունելութեան սրահը ուր ներկայ էին արդէն ճառախօսներ և անոնց ձեռնտուները ժամպահին վրայ: Դրան մօտ կեցած էին Նորին Երանութիւն կարթինալ Պուրն (Cardinal Bourne) և իրեն ընկերացող բարձր եկեղեցական մը և որովհետև դահլիճը արդէն ժողովականներով լեցուն էր, Քաղաքապետը յառաջանալով ընդունեց կարթինալէն որ թափօրին պէս անցնի ու կանգ առնելով նամակատրին առջեւը և ճանչնալով զայն իբր Հայ ներկայացուցիչ ձեռք, թօթուեց իրեն, հետ ի նշան բարի գալուստի և հանդիսութեան ու անցաւ և այս անձն ալ անմիջապէս իրեն հետեւեցաւ: Ժամպահի առաջի կարգի աթոռներուն մէկուեղը կը գտնուէր Նախագահին սակաւօձ աթոռը. ձախ կողմը բազմեցան կարթինալը ու իր ընկերը, իսկ աջ կողմը դերակատարը՝ հանդամանօք Հայաստէրը որ և անուանի է իր ճառերով, հեղինակութիւններով և մեծ Բրիտանիոյ յայտնի դէմքերը Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հանրապետութեան մօտ: Դեսպանին քովը բազմած էր Տօքթորը կօր (Dr. Gore) որ այժմ Օքսֆորդի եպիսկոպոսն է և իր կողմանէ և համաձայնակ ճառերով, պրութիւններով և գովափառներով Անգլիական եկեղեցւոյ ամենապայծառ զարդերէն մին է: Աջը քով բազմած էր իր դիւանութեամբ և գործունէութեամբ պատկառելի գործակատար Թ. Բ. Օ'Քօնօր (T. P. O'Connor M. P.) որու հետ 1890ին ծանօթանալով, իր ընկերութիւնը վայելեցինք Շուչեցի Հանդուցեալ Ամերիկեան Նախագահութեամբ Լոնտոնի նշանաւոր Թերթերու խմբագիրներուն և այլ պզտիկ ու մեծ պարոնաց անձնաւորութեանց ի պատիւ սրտագոյ շքեղ ճաշկերոյթի մը մէջ երբ մեր խնդրանօք հայկական սրբազան գործին վրայ արտասանեց գեղեցիկ ճառ մը և որ այդ ճաշկերոյթին ներկայ էին ազնիւ ոգեւորութեան յիշատակը, ինչպէս որ ինձի ժողովէն յետոյ յայտնեց, դեռ անթառամ կը պահէ Այսօր կէս դարձած էր Սըր Լաուին Բիրս (Sir Edwin Pears) որ Տէյլի Նիւզ Թերթին միջոցաւ նկարագրեց 1876ին Պուլկարիոյ մէջ ի գործ դրուած ջարդերը, որ կարմիր Սուլթանին հնարած բէժիմին անհաշտ թշնամի բլլալով իրաց բերմամբ դրեթէ սրդեզրած էր Երիտասարդ Թուրքերու գործակցութիւնը, անոնց յարած ուղղութիւնը ի նկատի «առաջի ուղիղ» (իր խօսքովը healthy and sound) դանելով և հիմայ անոնց վարմանքը, չնայելու պերմանական թելադրութեան, առ բոլորովին հակառակ կը գտնէ: Միւս առաւնտեան էր Սըր Ջոզէֆ Քոմբթըն Ռիքէթ (Sir Joseph Compton Rickett) նախագահ Ազատ եկեղեցւոյ խորհուրդին, Այսպէս բեմին վրայ կը գտնուէին, իբր ճառախօսներ, Լօրտերու և Հանրային խորհրդարանի անդամներ և Անգլիոյ գաւառական պաշտօնեաներ և Բրիտանեայ գանազան գաւառներէ Ներկայացուցիչներ:

Մեծարոյ Նախագահը իր բացման ճառին մէջ Լոնտոնի քաղաքացիներու այս ժողովին նպատակը յիշեցին յետոյ, ըսաւ թէ Արեւմտեան Ասիայի մէջ ի գործ դրուած ջարդը դէհաւորապէս Հայոց դէմ էր. սակայն և այնպէս ասոնցմէ ժ'ալ ուրիշ աշխարհի ժողովուրդներու դէմ: Ըստ տեղեկագրութեանց մինչև 250:000 Հայեր ապաստանած են Ռուսիոյ կովկասի երկրամասին մէջ ուր կառուցութեան և հիւանդութեան պարմիկի վիճակի մէջ են: Ապաստանի Հայերը չաշակից են օգնել վախճականներուն առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան, Ապաստանի վախճանեալներէն գոս կան 4.000 անձինք որոնք եղիսպոս հաստած են, և ըստ ծանօթութեան մը՝ ասկէ մեծ թիւով անձինք թոյլատրուած են կոպոլէն Պուլկարիա երթալու: Նիւթին մէ Երիտասարդ Թուրքերը արա-

ժապրուած են թուրք տիրապետութեան ժեծագոյն մասին մէջ գանուող Հայերը ջնջել Ապտիւլ Համիտի կազմակերպած կոտորածներուն առթիւ երբ 100.000 անձինք սպաննուեցան, այս երկիրը (Անգլիա) զնաուողները սիրելու համար 80.000 ոսկիին հասարակ կը յուսացուի որ նոյն իսկ ներկայ պատերազմին առաջնային մէջ, երբ երկրին դրամական կարողութեան վրայ այնչափ պահանջներ կան, նոյնչափ մեծ գումար մը կը հանգանակուի. վասն զի Հայերու այս ներկայ կոտորածը հասանօրէն ոչ երկրի մէջ կամ ոչ ցեղի վրայ պատմութեան մէջ յիշատակուած կոտորածներէն ամենամեծն է եղած։ (Բուռն ծափեր։)

Ակէ յետոյ կարդացուեցաւ բացակայութեան համար ներողութիւն խնդրող և համակրութիւն յայտնող նամակներ։

Առաջինը Անգլիոյ նախկին նախարարապետ Մըսաըը Պալֆուրէն էր որ կը գրէր. «Ներկայ պատերազմի բոլոր դարհուրանքներուն մէջ՝ չեմ կարծեր որ բան մը պտուի ահելի զարհուրելի քան այն վարմունքը որով թուրք կառավարութիւնը կը վարուի թշուառ Հայոց հետ. կառավարութիւն մը որ կը պնդէ թէ ինք յառաջդիմութիւն և բարենորոգում կը ներկայացնէ։ Բանի որ աշակցութեան համար բողոքովին Գերմանացիներէ կախում ունին, Գերմանացիներն անշուշտ կրնան, եթէ փափաքին, այսչափ ահաւոր վիճակի մը համար հարկ եղածը ընել»։

Քանթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը հետեւեալ բլլալով հանդերձ կը գրէր. «Մեզի համար ասկէ դէպքերը բարձրաձայն կաղաղակեն։ Բացարձակապէսանկարելի է չափազանցել անանց ձանրութիւնը և անհրաժեշտ այս կոտորածներէն ազատուողներուն պէտքերը։ Ժողովուրդ մը բնաջինջ ընելու և կործանելու համար ի գործ դրուած այս վարձին համանմանը գրեթէ ոչ մի ժամանակ ներկայացուցած չէ պատմութիւնը։ Թէ Աստուծոյ առջև և թէ մարդոց առջև ատոր ուղղակի անուղղակի պատճառ եղողներուն պատասխանատուութիւնը արդարև ահռելի է։»

Նմանապէս համակրութեան ազդու նամակ մը գրեր էր Տոքթըրին. կրամ (Dr. Ingram), Լոնտոնի խիստ սիրուած եպիսկոպոսը, որու քարոզները ու հրապարակախօսութիւնները շատ խնամատարէ և պերճ են։ Լսած էր որ թէև հեռու տեղ մը ըզբաղուած է, համակիր է ժողովի նպատակին և ընդ թող ներկայ համարին։ Նամակներ կարդացուեցան նաև Մըսաը Ասքիթ նախարարապետին և Լօրտ Քըրզընէն։

(Շարունակելի)

Կ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ

ՀԱՑԵՐՐ ԹԻՒՐԻԱՅԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 23ին կը հաղորդեն Լոնտոնէն.

«Րիզըրի հեռագրական գործակալութեան մէկ մասնաւոր թղթակիցը որ Միջերկրականի զօրաբանակի կեդրոնավայրը կը գտնուի, թուրքերի գործած վայրագութիւններուն մասին Հայ պատերազմական գերիի մը պատմութիւնը հեռագրած է հոկտեմբեր 24ին։

Այս Հայը, վիրաւորուելէ յետոյ իր բնակավայր Զիլէի մէջ, որ Սիվասի հիւսիսարեւմտեան կողմը կը գտնուի, վերադարձին ներկայ գլոնեցայ Սիվասի Ազաչնորդի չարչարանքի տեսարանին, որ ձիի մը պէս ոտքերը պայտելէ յետոյ ագռաւած էին թուրքերը վալին յայտարարած էր որ այս եպիսկոպոսը Հայերի պատրիարքը լինելով անկարելի էր թողլատրել որ ոտա բոպիկ երթայ։

Երբ վկան հասաւ Զիլէ, իշխանութիւնները զրաված էին 25.000 անձեր բանտարկելու։ Այդ մարդերը յետոյ խմբով դաշտը տարուեցան և բոլորը իրար հետ կապուած կոտորուեցան այնտեղ։ Կիները և ազջիկները բաց դաշտին մէջ անօթութեան և յուրտի վտանգին ենթարկուեցան. շատ ցերեկներ և գիշերներ այսպէս անցուցին, մինչև որ այլեւս կը կարծուէր թէ մահմետականութիւնը ընդունելու յօժար էին։ Բայց ամէնքն ալ մերժած լինելով, մայրերը տարին ներն ծայրն անցուցան իրենց պատանիներուն աչքին առջև և այս վերջինները յետոյ ծախուեցան։

Պատմողը և իր եղբայրը իբրև մահմետական միացան թիւրքական բանակին և զրկուեցան Էնկիւրի։ Իրենց ճանապարհին վրայ ամենուրեք անոնք հանդիպեցան պահեստի զինուորներուն որ Հայերը կը կոտորէին։

Էնկիւրիի մէջ նոյն չարգերը գործուեցան ինչ որ Զիլէի մէջ։ Թիւրքերը, սուինները բարձրացուցած, յարձակեցան 800 Հայերէ բազկացած խմբի մը վրայ և երբ ասոնք անպաշտպան դեռին լինկան, մեռցուցին զանոնք անդթութեան ներքուստիններով»։

— Ամէնքէն հեռագրած են հոկտ. 31ին. «Կ.պոլսէն իրազեկ մասնաւոր աղբիւրէ առնուած տեղեկութիւններ նոր մանրամասնութիւններ կուտան Հայերի սիստեմական բնաջնջման վերաբերեալ որուն ձեռնարկած են թիւրքիշխանութիւնները Գերմանիոյ ներչընչմամբ։ Անցած չաբաթ մի քանի հարիւր հայ կիներ և օրիորդներ իբրև գերի ծախուեցան իսկիւտարի մօտակայ գիւղերին և նոյն իսկ Կ. Պոլսի մէջ. անոնցմէ շատերը ոտկանութիւնը առնանդեց և քաշեցին թիւրք և գերման սպայներուն և բարձր պաշտօնատարներուն։ Այրերը խմբովին հրացանի բնաւեցան։

Ռոտոսթօչէն (Թէքիրտաղ) արտաքսուած բազմաթիւ հարիւրաւոր Հայեր լցուած էին բեռնատարերի վրայ որ Շերքէմի խայրիէ ընկերութեան երեք չոգենաւեր քաշելով կը տանէին Հայտար փաշա։ Ճանապարհին անոնցմէ շատեր անօթութենէն և ծարաւէն մեռան։ Ոկլ մը նացածները, երբ նաւերը Հայտար փաշա հասան, արգիլուեցան դուրս ելնելէ։ Իրիկուան դէմ փոթորիկ մ'եղաւ. Թիւրքերն այդ միջոցին կարիցին բեռնատարերը բանող պարաններըը, որով բեռնատարերը գնացին քարաժայռերին պարնուելով խորտակուեցան։ Թիւրքերը հրացանի հարուածներով ապաննեցին այն Հայերը որոնք կը փորձէին լողալով ծովափը հասնիլ։»

ԲԱՂԷՇԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

I

Բաղէշի (Բիթլիսի) հայութիւնը առհասարակ նպաստաւոր օրերուն իսկ ազատ չունչ մը չքաշեց ու միշտ ենթակայ եղաւ մահմետական ամբոխի ճնշումներուն։

Վերջերս ծեծող հայկական հարցը, եւրոպական քննիչի իրականացումը և բարեկարգութեան քննիչներ Հոփի ու Վէսենենկի մէջտեղ գալը մեծ ազդեցութիւն գործեցին Բաղէշի թիւրք ամբոխի և կառավարութեան չբլանալու։ Հայերի հանդէպ գրգռումն ու տաքութիւնը ծայր աստիճանի կը հասնէին, և անոնք յարմար առիթի մը կը սպասէին քաղով մը ծածկելու այդ բոլորը։

Թիւրքերի երազած բաղձանքը իրականացաւ իր ժամանակին՝ համաեւրոպական ընդհանուր պատերազմի հրապարակ գալով։ Թիւրքիան ինքզինքը անկախ յայտարարեց ու, սպասած բոպէն հասած համարելով, նախապատրաստած դիւային ծրագիրը իրագործել սկսեց։

Գործի գլուխ կանգնած էր նախանպատ Մուստաֆա Խալիլը (Թիւրքիոյ ներքին գործոց այժմեան մինիստր Թալաաթ-պէյի փեսան է), որ իր ձեռք առած կըրթուկ ու ազդեցիկ միջոցներով տաս օրուայ ընթացքին հաւաքեց հայ երիտասարդութիւնը՝ 20–45 տարեկանները իրենց բացուներուն ու Բաղէշէն հեռացնելով չէզոքացուց բոլորովին։ Հրապարակի վրայ Հայկին միմիայն ծերունիներն ու պառաւները։

Նոյնպէս հաւաքեց Հայերի ունեցած բոլոր ապրանքներն և ուտելիքը ու իւրացուց սրբատեղիներուն ու բնակարաններուն ալ հիւանդանոցի, զօրանոցի ու ամբարի վերածեց։

Դրութիւնը անտանելի էր նոյնիսկ պատերազմի սկզբին։

Բայց ի՞նչ պէտք էր անել — պատերազմ էր... Հայերը՝ առանց խոովելու կուտային ամեն ինչ որ ունէին ու կը հարբէր, առանց զգալու, որ լարուղ մեքենան մի օր իրենց գլխին պիտի պայթի և տուժողը կրկին իրենք պիտի լինեն։

Դեռ ա՛յդ սովորականն էր։

Թիւրք կառավարութիւնը իր մի հրովարտակով Ճիհատ (սրբազան պատերազմ) յայտարարեց՝ քրիստոնեաներուն դէմ։ Հրովարտակով նաև ապստութիւն կը տրուէր մահմետական եղող բոլոր աքսորուած, փախստական թիւրք ու քիւրդ ոճրագործներուն ու աւազակներուն, որոնք պիտի գային միանալու ճիհատին և կատարելու զուրանի սահմանած մուսուլմանական պարտականութիւնները։

Եւ մէկ–երկու չաբաթայ ընթացքին հրաւարակ լեցուեցան յայտնի չէյխեր, մոլլաներ ու ոճրագործներ։ Ակսեց արտաքոյ կարգի մի եռուզեռ։ Ապկիթներէ մէջ ու հրապարակի վրայ պտըտցնդ ու ցոյցեր կատարեցան յօդուտ ճիհատին ու պատերազմին։ Աւելութիւնն ու գրգռումը դէպի քրիստոնեաները և մանաւանդ դէպի գրացի հայերը ծայր աստիճանի կը հասնէին։ Ջինուոր էր մահմետական ամբոխը ոտից մինչ գլուխ առանց հասակի խտրութեան։ Կազմեցին հրոսակային — ասպատակիչ խումբեր չէթա անուան տակ, զինավարութեամբ վերոյիշեալ արիւնկալ չէյխերէ, մոլլաներէ ու աւազակապետներէ։

Քիւրդ ու թիւրք այդ ասպատակող խումբերը կառավարութեան ձեռքին լաւ գործիք գարձան հայերին ճնշելու և իրենց դժոխային ծրագիրը իրագործելու։ Նրանք անձարձակօրէն թափուեցան հայկական չէն գիւղերը և կը կատարէին ամէն տեսակ բարբարոսութիւններ։

Դիակեմբեր և յունուար ձմեռնայ ամիսներին հալածանքն արդէն սկսել էր։

Քրդական մի խումբ, հարիւր հոգուց կազմուած, Բաղէշի յայտնի թիւրքերի առաջնորդութեամբ պաշարեց Ս. Խաչի Ուրատափ հայ գիւղը և նենգաբար ձերբակալեց նոյն գիւղացի վարպետ Կարապետին ու իր մէկ քանի ընկերին, պատրուակելով որ իբր թէ իրենց նոյն գիւղի մէջէն անցած ժամանակ արգելք են հանդիսացեր, Կարապետին ու ընկերներին ծեծի ու հայհոյանքի տակ, պեխերը փետուած, ձեռքերը կապած, քալաք փախպրեցին ու բանտարկեցին։

Նոյնպէս մի ուրիշ խումբ, 300 հոգի հրաձիգներից կազմուած, չէյխ Ջելալեդդինի Թոռան, խումճացի Ֆարսոյի և Մահմատ էմինի առաջնորդութեամբ, յարձակեց Կարկոռ գաւառի հայկական տասը չէն գիւղերի վրայ և անխնայ կոտորել ըսկսեց։ Տեղացի մի քանի ազատարկի ինքնապաշտպանութեան դիմեցին, բայց խըմբապետ Գալուստի նոյն կաւուժ սպանելը և քիւրդ խումբի օր ըստ օրէ ուժեղանալը՝ ստիպեցին հայ մարտիկներին թողնել իրենց անառիկ դիրքերը և քաշուել Վանի շրջանը։ Քիւրդ խումբը անձարձակօրէն կողոպտեց ու վառեց հայկական չէն անեղը։

Թիւրք կառավարութիւնն այդ բոլորը կընէր Բաղէշի շրջանին մէջ ու կը ծաղկէր օտարների աչքից։

Մասնի մէջ իբր թէ սպանել էին երկու ոստիկաններ. Թիւրք կառավարութիւնը այդ պատրուակով ձերբակալեց ու Բաղէշ փոխադրեց Տալորիկի վից հայ ազամարդի և մի քանի օր բանտարկելուց յետոյ հրապարակի վրայ թիւրք ու քիւրդ խումբի անարգանքին ներքև 6 նորահաս երիտասարդներին ալ կախաղանի բարձրացուց։

Հայերը չսարել էին, չգիտէին թէ ինչ կերպ վերաբերուեն, որ թիւրք կառավարութեան դուր գան և այդ հալածանքն ու հնչումները քիչ դադրեն։ Աչխատանքը արդէն այնքան ծանրացել էր, որ տանելը անկարելի էր։ Քաղաքին մէջ զինուորական ծառայութենից դուրս եղած հայերին ալ հաւաքեցին ու իրրև բանւորների ենթարկեցին չատ ծանր աշխատանքի։

Ջմեռայ ա՛յդ ձիւն ու բուքին, քաղաքացի փափուկ ապրող մարդը, 3–4 փութ զինուորական պաշար չալկած՝ 70–100 վերստ ճանապարհ կարելով կը հասցնէր Մուշ ու Խնուս, կրկին կը վերադառնար ու նորը կը տանէր։ Կրած ծանր աշխատանքի հետ ծանր էր նոյնպէս քալել թիւրք ոստիկանների ծեծն ու անարգանքը։ Ցայտնի է,

որ քանի՞սը ճանապարհին մեռան, քանի՞սը ինքնասպան եղան. տեղացի վարժապետ խաչիկը նոյնպէս ինքզինքը չուանով խեղդամահ ըրաւ ու ազատեցաւ։

Էլ ո՞վ մկկը ըսել կամ գրել. հայերի տառապանքն ու հալածանքը ծայր աստիճանի աննկարագրելի ու անասելի էր։

Ու դեռ կը սպանէին նորերն ալ...

Վաղարշակ Օհիկեան

(Հորիզոն)

ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԻՆ ԱՌԹՈՎ

Նիւ Եօրքէն հեռագրած են հոկտ. 20ին.

«Հայաստանի կատարածներին վրայ անգլիական խորհրդարանին մէջ ելած վիճաբանութիւնները ճշմարիտ յուզում մը պատճառած են Միացեալ-Նահանգներուն մէջ։ Ժողովրդի ուշադրութիւնը, մասնաւորապէս գրաւուած է Լօրա Պրայսի կոչէն և բողոքներէն. իր ձայնը մեծ հեղի. նակութիւն ունի Ամերիկայի մէջ։

Լօրտերի պալատին մէջ իր ըրած այն պատմութիւնը Տրապիզոնի քրիստոնեայ Հայերի կատորածի մասին թէ 40.000 հոգի ջրահեղձ եղան մեկ կիսօրեայ ընթացքին մէջ, չատ մը մեկնութիւններ յառաջ բերած է ամերիկեան մամուլին մէջ։

Այս յայտարարութիւններէ ապացուցուիլեան հակազդելու և Թիւրքիան պաշտպանելու համար՝ վաչինկթընի պետման հիւպատոսը նորերս նամակ մը հրատարակեց որի մէջ կը բացականչեայ յայտարարելով թէ «իր հիւպատոսարանի ատացած վաւերական և պաշտօնական տեղեկագիրներուն համեմատ Թիւրքիոյ ոչ մեկ վայրագութիւն չեն գործած։» կամ Պէրնստորֆը ոչ մեկ ապացոյց, ոչ մեկ փաստ չտեղեացուներ իր այդ հաստատումին։

Կամ Պէրնստորֆի նամակը հաւիւ թէ հրատարակուած էր երբ զայրացկոտ բողոքներ և հերքումներ երեսային մամուլին մէջ։ Նիւ Եօրքի «Թայմզ»ի հետ ունեցած մեկ տեսակցութեան մէջ ամերիկացի փրօֆէսօր Տիար Սամուէլ Թ. Տիւթըթըն յայտարարեց թէ ինք կը բաւականանայ միայն ըսելով որ կերևի թէ Գերմանիոյ հիւպատոսը ճիշդ տեղեկութիւններ չէ ստացած։»

ՍԻԲԻՍԻՆԵՐԻ ԿՈՉԸ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հարիւր նշանաւոր Սիբիսցիներէ ստորագրութեամբ, որոնց գրեթէ ամէնքն ալ բրօֆէսօրներ, եկեղեցականներ, դատական և վարչական պաշտօնեաներ և այլն են Սիբիսի գլխաւոր քաղաքներէն, ամբողջ աշխարհին ուղղուած և ֆրանսերէն լեզուով կոչ մը հրատարակուած է, որի հայերէն թարգմանութիւնը կը դնենք այստեղ.

«Մինչդեռ պատերազմը կը գրաւէ Եւրոպայի մեծ տէրութիւններու բոլոր ոյժերը եւ կը ցրուէ աշխարհի ուշադրութիւնը, Թիւրքիան այնպիսի դէպքերի թատր դարձած է որ ստրասիել լուծեան մէջ կը գերազանցէ բոլոր ուրիշ տեղեր եղածները եւ նոյն իսկ միեւնոյն երկրի մէջ ասկէ առաջ կատարուածները։

Խնդիրը կը դառնայ բոլորովին սիստեմական կերպով բնաջինջ ընելու վրայ ժողովուրդ մը, ՀԱՅԵՐԸ, այն որոշ մտադրութեամբ որ մի միայն խլամբ տիրէ Թիւրքիա կայսրութեան մէջ։

Աշդէն հարիւր հազարաւոր Հայեր կոտորուած են կամ խմբովին արտաքսուած իրենց քաղաքներէն եւ գիւղերէն, փոխադրուած անապատ տեղեր Միջագետքի եւ ուրիշ երկրամասերի մէջ ուր թշուառութենէ կը մեռնին։ Իրենցմէ շատ շատեր, մանաւանդ կիներ եւ տղայներ, ատիպուած են իսլամ դառնալ։

Այս եղերութիւնները ապացուցուած են ականատես, անկողմնակալ եւ իրենց բնաւորութեամբն ու դիրքով պատկառելի վկայների հաստատութեամբը։

Ստորագրեալներս, Սիւիսցի Ժողովրդին կոչ ընելով մէկտեղ որ նիւթապէս օգնութեան հասնին թշուառ հայ Ժողովրդի մնացորդին, նաեւ ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս եղերութիւնների վրայ եւ կոչ կընենք ամէն երկիրներէ հանրային կարծիքին որ դեռ ողջ մնացած Հայերի պաշտպանութեան անյապաղ ձեռնարկին ամենք որոնք կարող են ազդեցութիւն մը գործել Կ·պոլսի մէջ։

ՍՈՒԵՏԻՈՑ ՀԱՅ ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒՆ ՆՊԱՍՏԻ ԵԻ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՅԱԿ

Նախաձեռնութեամբ «Մարսէյլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան»

«Մարսէյլի Հայ Երիտասարդաց Միութիւն»ը Սուեթեայ հերոսներուն համար իրրև յարգանքի արտայայտութիւն մը իր բացած առժամանակեայ հանդանակութիւնը Մարսէյլի մէջ վերջացուցած ըլլալով, այսօր իր համարաուութիւնը կը ներկայացնէ ընդհանրութեան և իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամէն անոնց որ չանացին նիւթապէս թէ բարոյապէս իրենց ակամայութիւնը նպերել գործին, մինչեւ ժամանակ յատկով թէ ամէն Հայ նոյն ոգիով և առաւել եռանդով պիտի ժամանակակիցներուն Հայ կամաւորներուն համար «Հ. Ե. Միութեան»ը բացած ամաւճարներու յանկին։

Ձուա դրամ ըլլալով 450 ֆրանգ փոստային-ճանապարհորդական-քարտով ղրկուեցաւ Եղիպտոսի առաջնորդ Գեր. Թորգոմ եպ. Գալշակեանին իր նպատակին գործածուելու համար. իսկ հաղուստեղէնները, երկու խոշոր հակեր ըլլալով, «Մէսաժըրի Մարիդիմ» նաւային ընկերութիւնը ֆրանսական ապահովանութեամբ յանձն առած է ձրիապէս հասցնել փոր. Սախա իր նպատակին։

Այս առթով աւելորդ չըլլար յիշել թէ Բարիզի մէջ ևս Պր. Լևան Համբարձումեանի ջանքերով կազմուած է կանանց կոմիտէ մը նոյն նպատակով հազուստեղէններ հաւաքելու համար, և հաւաքուածները պարբերաբար կը ղրկուին «Հ. Ե. Միութեան»ս, իրենց տեղը հասցնելու համար։

Հագուստով նպաստող ընտանիքները

Փորթուգալեան, 11 կոտր, 1 գլխարկ։ Եփրեմեան, 6 կոտր։ Նիկողոսեան, 6։ Շահլամեան, 9 կոտր, 1 գլխարկ։ Զաքարեան, 10։ Իտալացի կին մը, 5։ Վահունի, 14 կոտր, 1 գլխարկ, 4 կոտր ամաս։ Քալթանեան, 27 կոտր, 3 զոյգ կոշիկ, 2 զոյգ գուլպայ, 1 վերմակ։ Պէտիկեան, 17 կոտր, 12 զոյգ գուլպայ։ Մարիմեան, 7 կոտր, 4 զոյգ կոշիկ, 3 զոյգ գուլպա, 7 մկղր նոր փանէլ։ Սիրունեան, 3։ Միխայէլ Ալանիտիս, 11 կոտր, 2 զոյգ կոշիկ։ Շալեան 26։ Զրխչրեան, 16 կոտր, 5 զոյգ գուլպայ։ Հայրուժեանց 4 կոտր, 1 զոյգ կոշիկ։ Կաբապետեան, 12 կոտր, 1 գլխարկ, 5 զոյգ գուլպայ։ Օր. Լիոնի, 4 կոտր։ Կիւմիւշեան, 6։ Պ. Պապարեան, 7։ Թէքէեան, 19 կոտր, 3 գլխարկ։ Զէյէեան, 14 կոտր, 13 զոյգ գուլպայ։ Սահաթճեաններ, 58 կոտր, 2 գլխարկ, 6 զոյգ կոշիկ, 4 զոյգ գուլպայ, 2 կապիտա, 4 կոտր ամաս։ Սելեան Ց., 4 կոտր, 2 զոյգ կոշիկ, Գէօզէեան, 30 կոտր, 8 գլխարկ։ Նեսիկեան, 10։ Տիար Մ. Աւետարանեան, 5 կոտր, 6 զոյգ գուլպայ։ Կիւլպէնկեան, 13 կոտր, 4 զոյգ կոշիկ։

Համագումար 344 կոտր, 17 գլխարկ, 22 զոյգ կոշիկ, 50 զոյգ գուլպայ։

Դրամով նպաստողներ

Գր. Հայրումեանց եւ ոմն 50ական ֆրանգ։ Մկրտիչ Տէր Աւետեան 40ֆր.։ Ղազար Զաքարեան եւ Պետիկեան 20ական ֆր.։ Յովհաննէս Սահակեան եւ ոմն 15ական։ Տիկին Ալմիւմ-Տէր Աւետեան, Յ. Պալեայեան, Մ. Մուրատեան, Տօնիկեան, Միհրան Թէքէեան, Մրշէլ Ալանիտիս, Պ. Սողոմոնեան, Ս. Չ. Կիւմիւշեան եւ Կ. Մուրատեան, 10ական։ Փամպուկեան, 7։ Հայուհի մը, Բիրի, Գուրումճեան, Թօսունեան, Մրտիկեան, Սահակ Պալըգճեան, Մկրտիչ Աւետարեան, Վ.Վ., Ալբէր Արապեան, Յ. Սէլեան, Գ. Փամպուքեան, Իսրայէլ Յովակիմեան, Գարեգին Ղազիրեան, Շահինեան, Յ. Կ. Զ., Հայկ Ճէրրահեան, Ս. Մուրատեան, Վահան Պետրոսեան, Կարապաշարեան, Քէօսէեան, Կ. Սէլեան եւ ոմն 5ական։ Յակոբեան, 4։ Պ. Զամարեան, Մանուկ եւ ոմն 3ական։ Վրամ Մարտիրոսեան եւ Հայ մը 2½ական։ Էրզէնճեանց, Հայ մը, Ադամ Մանուկեան, Եղբարք Սինանկեան, Օր. Աորինէ Տէր Աւետեան, Կարապետ, H. Z., Հայկ Տ. Յարութիւնեան, Մելքոն Թամեան, Համբարձում Յակոբեան, Սրապ Տիմիճեան եւ ոմն 2ական։ Ոմն 1 1/2։ Տիկին Եփրեմեան, Ոմն, Գրիգոր Ճէլալեան, Ոմն, Գ. Գեւոնդեան, Ոմն, Յ. Կաւարմեան եւ Մկրտիչ Աւաքելեան 1ական ֆր.։

Համագումար		ֆր. 468,50
Ձրախք հակերու պատրաստութեան	6,15	
Ձրախք Թուղթիկներու	3,50	
» փոխադրութեան	1,50	
» մանուա-փոստի	2,35	
» հակերու փոխադրութեան եւայլն	5	
	18,50	18,50
		450,

Մարսէյլ, 29 հոկտ. 1915

Ի դիմաց վարչութեան
«Հայ Երիտասարդաց Միութեան»
Ատենապետ
Արշակ Թորոսեան
Վ. Ատենադպրի
Գաւնիկ Տիմրպիճիրլեան

Ա Զ Դ

Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ հագուստի վաճառատունը փոխադրուած է Ռէփիւպլիք փողոցը N° 92, « A la Source», Maison de confections, Bonneterie, Chemiserie pour hommes, femmes et enfants.

Թղթակցութիւններ պէտք է ուղղել. K. Hovnanian, 92, rue de la République, Marseille հասցէին։

ՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՏԵՂԻ ՉՏՐՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս արդէն յայտնի է, կովկասի Հայ կամաւորներուն նպաստողկոմիտէն որ « Արմէնիա »ի Լ. տարեշրջանի 2րդ թիւին մէջ (1914 դեկտեմբեր 16 իր կազմութիւնը յայտարարելով կոչ ուղղած էր Հայ ժողովրդին և 7 ամիս պաշտօնավարելով. 7.091 ֆրանգ և 30 սանթիմ հանգանակած էր, իր վերջնական ամբողջ հաշիւները Ա.մէնիայի Լ. տարեշրջանի 52րդ թիւին մէջ (1915 յունիս 28) ընդհանրութեան ներկայացնելով, ժամանակն ծանուցած էր իր լուծուած ինելը և իր հաւաքած գրամներ իր նպատակին հասուցած՝ որոնց կառուցումներուն գործը դեկտեմբեր Թիֆլիսի Հայկ. կենտրոնական Ազգային Բիւրօին ղրկած լինելը։

Այնուհետև Մարսէյլի մէջ կազմուած Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը իր սրտին մօտիկ ընդունելով կովկասի Հայ կամաւորներուն նպաստելու գործը, որուշած է աշխատելու առաջ համար ալ և արտասուչ կոչ մը հրատարակելով Ա.մէնիայի ներկայ տարեշրջանի 6րդ թիւին մէջ, ձեռնարկած է կովկասի Հայ կամաւորներին նպաստելու համար ժամավաճառներով և այլ յարմար ձեռներով գրամ հանգանակել որ պիտի ղրկէ Թիֆլիս « Հայկ. կենտրոնական Ազգային Բիւրօ»ին։

Այդ ձեռնարկէն յետոյ, ուրիշ կոմիտէ մ'ալ կազմուեր է որ « կովկասի Հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ » անունը իր վրայ առնելով, այս ալ սկսեր է հանգանակութիւններ ընել։ Այս նորակազմ կոմիտէի անունի նոյնութեան պատճառով, նաև իրենց կնիքի վրայ 1914.1915 թուականները միանգամայն դրուած լինելով, կարծողներ կան եղեր որ այս կոմիտէն չարունակութիւնը կամ վերակազմութիւնն է այն կոմիտէին որ իր կազմութիւն յայտարարած էր Ա.մէնիայի 1914 դեկտեմբեր 16է թիւին մէջ։

Ոստի չփոթութիւններէ տեղի չտրուելու համար, հարկ կը համարինք յայտարարել թէ իր կազմութիւն Ա.մէնիայի մէջ ծանուցուած այն կոմիտէն որ լուծուած է այժմ, ոչ մի կապակցութիւն և յարաբերութիւն չէ ունեցած և չունի այս նորակազմ համանուն կոմիտէի հետ և հետևապէս՝ գործակցութեան ու պատասխանատուութեան ոչ մի բաժին։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Մարսէյլ, 28 Հոկտ. 1915

Տէր Խմբագրապետ Ա. ՄԷՆԱՓԵԱՆ.

Ձեր պատուական լրագրին երեկի թուին մէջ կարդացինք գաղութիս Ընդհ. ժողովոյ Առաջնորդ Տէր Մ. Թէքէեանի մի հերքումը որով կը յայտարարէ թէ ինքը իբրև Առաջնորդ Ընդհ. ժողովոյ երբեք հաստատած չէ նախորդ Տօնին Տ. Եղիշէ Գալշընճեանի դէմ մի նոր եւ ճանրագոյն ամբաստանութիւնը, ինչպէս Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնորդը յիշած է Ձեր նախորդ թերթին մէջ հրատարակած պաշտօնագրին մէջ և կը յատնէ « կը խնդրեմ սոյն հերքումս հիւրընկալել Ձեր յառաջիկայ թուին մէջ, մինչև որ սոյնպիսի անհիմն տեղեկութեանց հեղինակն ճանչնամ »։

Տէր Մ. Թէքէեան պէտք չունէր հեռաւորը վնասելու այդ տեղեկութեանց հեղինակը, քանի որ քալ գիտէր թէ ծանօթ ամբաստանութեանց քննութեան արդիւնքը և այս մասին Ընդհ. ժողովոյ առած որոշումը Հոգաբարձութեան կղմէն միայն տեղեկացուած էր Առաջնորդ Սրբազանին, ինչ որ կապացուցանէ իրեն՝ առ մեզ ուղղած հոկտ. 23 թիւ նամակը։

Մեզ անծանօթ են այն չարժառիթները որոնք այսօր հերքել կուտան Ընդհ. ժողովոյ Առաջնորդին՝ դոյութիւնը ամբաստանութեան մը որ մարմին առած է իր իսկ համագործակցութեամբը, երբ բարեհաճեցաւ, մեր առաջարկին վրայ՝ Գիւանին ընկերանալ, ու Hôtel Cecil երթալով լսել ամբաստանութիւնը, ամբաստանեալին երես առ երես, նոյն պանդոկին սրբուհիէն և ասոր օգնական աշխատասէր կնոջմէն։

Եթէ ամբաստանութիւնը դոյութիւն չունէր, ինչպէս կըսէր որ դռնփակ Ընդհ. ժողով պատմելու՝ իր դիտանին հրատարակութիւնը կը կչէին իբրև օրակարգ, հին ամբաստանութեանց տեղեկագրին ընթերցումին հետևան « Նոր ամբաստանութեանց մասին խորհրդակցութիւն » բառերը. հետևաբար անոր դոյութիւնը խնդրոյ առարկայ ընելը անհնարին կը գտանայ այլևս։ Իսկ եթէ Տէր Առաջնորդը հերքում դրկեր իր ճապաղանքին մէջ ամբաստանութիւն բառը չվրիպած է յանցապարտութիւն բառին հետ, ըսել ուզելով թէ քահանային վրայ ծանրացող մեղադրանքը, իր նկրկայութիւնը կատարուած քննութեամբ ապացուցուած չէ և կամ իր գործածած բառերով « ինքը հաստատած չէ », ասոր ալ կը պատասխանենք թէ քննութեան հետանքով մեր կրած ապտակութիւնը առերեսը եղած չեն իրենէն երբ ինքը կը յայտարարէր մեզի թէ քահանան այդ յանցանքը գործած է հարիւրին հարիւր հաստատութեամբ։ Այդ ինչպէս կարելի է այսօր հաստատել իր պաշտօնական հերքումը, այն օրուան իր խոցմէ ձայնին հետ։ Հոգաբարձութեան դիւանը վնասը չէ բարեբաղդաբար իր այդ ապատրաստութեանը գիտակ. կան ուրիշներ ալ օրինց բաց է, ակնարկելով գործածած յանցանքին, թէ « եկեղեցիները անժխտելի է »։

Այս պարագայները պէտք չէ թողուցին Ընդհ. ժողովոյ Տէր Առաջնորդին, « անհիմն տեղեկութիւններու » մակդիրը գործածել Հոգաբարձութեան պաշտօնական տեղեկագրին նկատմամբ, և այդու հասարակութեան ալ կարծեցնելատ-ին թէ Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնորդը կրնար « անհիմն տեղեկութիւններու » վրայ պաշտօնական այնպիսի ծանրակչիռ որոշումներ տալ, ինչպիսին է Տէր Եղիշէ Գալշընճեանի իր թեմին մէջ քահանայագործութենէ դադրեցնելու վճիռը։

Ներկայ առիթ կուտայ մեզ հրապարակաւ դարձ դնել այս դարձին առթիւ Հոգաբարձութեան պատասխանատուութիւնը։ Ընդհ. ժողովը դռնփակ տեսի ունեցած լսելուն պատճառու մեզ արդիւնած է ենդրոյն էութիւնը հրապարակել. սակայն մեր վերապահութիւնները այս մասին ըրած ենք արդէն Ընդհ. ժողովոյ մէջ, որ գործը օրինաւորապէս չհետապնդելու պատասխանատուութիւնը ինքը առանձնած է այն նկատառութեամբ թէ ազգին այս ճգնաժամային վայրկեաններուն մէջ, հայ քահանայի մը գործած պատժական պատարանի միջամտութիւնը հրաւիրող յանգանք մը հրապարակելը դայթակղելի է յաչս օտարներու և անպատեհ թէ՛ դատին և թէ հայ պատուին։

Հաճեցէք ընդունիլ, Տէր խմբագրապետ, մեր անկեղծ յարգանաց հատատիքը։

Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
Ատենապետ
Յովհ. ԱՒԱՒԹՃԵԱՆ

Ատենադպիր
Յակոբ Գ. ԶԷԶԷԵԱՆ

ԳՐԱՆՄԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին գործերու նախարար Տ. Զէյթունէի հրաժարէն յետոյ, յորմէ տեսնուեցաւ որ վիվիանիի նախարարութիւնը խմրովին հրաժարական տայ։ Նոր նախարարութիւնը կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով, որի մէջ մտան մի քանի ծերունի նախկին նախարարապետներ. նոյնպէս և նախարար եղաւ պահպանողական կուսակցութեան փայլուն անդամներէ մին, Տ. Տընի Գօշէն, որով Ֆրանսացիներն ուզեցին նոր ապացոյց մ'ալ ունենալ թէ իրենց ազգային պաշտպանութեան համար ամէն կուսակցութիւններն ալ համերաշխ են։

Տիարներ Արիսդիտ ՊՐԻԱՆ՝ վարչապետ և արտաքին գործերու նախարար,

Տը ՖՐԻՑՈՒԻՆԻ, Լէոն ՊՈՒՐԺՈՒԱ, Էմիլ ԴՕՄՊ, Ժիւլ ԿԻՏ, Տընի ԴՕՇԻՆ՝ անպաշտօն պետական նախարարներ,

Ըընէ ՎԻՎԻԱՆԻ՝ դեր-վարչապետ և պատական նախարար,

Ջօրաւար ԿԱԼԻԷՆԻ՝ պատերազմական,

Ծովակալ ԼԱՓԱՋ՝ ծովային,
ՄԱԼՎԻ՝ ներքին,
ՐԻՊՕ՝ եկեղեցական,
Ժ. ՄԻԼԻՆ՝ երկրագործական,
ՍԱՆՊԱ՝ հանրային շինութիւններու,
ԳԼԷՄԱՆԴԷԼ՝ առևտրական,
ՏՈՒՄԻԵՐԿ՝ գաղթային,
ԲԵՆԼԸՎԼԷ՝ կրթական, ինչպէս և ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ գիւաերի,
ՄՐԴԻՆ՝ աշխատանքի։

Արտաքին գործերի նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար նըշանակուած է Տ. Ժիւլ ԳՕՄՊՕՆ որ ասկէ առաջ Պէրլինի ֆրանսական դեսպանն էր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

Մեզ դարձ. Պ. Եղբ.։ — 50 ֆրանգը « Ազգային Շահերու պաշտպանութեան յանձնաժողովին » ընծայուած լինելը վաղուց արդէն գրուած է մեզի, Հապցէն փոխելու համար պէտք է հին հապցով դրկուած գումարին վրայ փոխոխութիւնը նշանակել և մեզ դրկել. նաև մեզի պէտք էր իմացունէին որ իրենց դրկուած թերթը ձեզ դրկենք այսուհետև։

ՎՐԻՊԱԿ

Ամենայն վերջընթեր թուի « Ծաղիկ Գիրքերու » ծանուցումին մէջ « (Գանթարեան) Բառգիրք Գաղղ. Իերէն-Հայերէն-Տաճկերէն »ի լոթակազմին գինը որ գրուած է 8 ֆր. և 30 սնդ. Մարսէյլի մէջ, պէտք է լինի 10 ֆրանգ. իսկ Մարսէյլէն դուրս՝ ճանապարհածախքով մեկտեղ՝ 11 ֆր. և 20 սանդիմ (յանձնարարուած — recommandé ծրարով 11 ֆր. և 50 սնդ.)։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Ամենայն խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի մէջի այլոց, և հետևեալ գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջև։

Մարսէյլէն դուրս դրկելու ճանապարհածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշիւ դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՝ Մարսէյլի մէջ ծախուելու գիները և թէ փոստով ուրիշ քաղաք դրկուելու գիները։ (Այս վերջինները փակագծի մէջ դրուածներն են ։) Արժէքը կանխիկ չստացուած գիրք չդրկուիր ։ Ապահովագրուած (recommandé-registered) ծրարով ստանալ ուզողները պէտք է 25 սանդիմ աւելի ղրկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլօէն աւելի պէտք չէ կշռէ ։

—

Հ. Ա. Գանտաքճեան. ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆ Գ ՀԱՏՈՐ Հ. Ժ. ԶՈՐԱՅ. « ՅՈՒԼԻՍ Ն. Մ. Ն Ա. Վ. ՆԱՒԱՐԱՆ 1913։(Ընտիր հատուածներ պատմագրական պատկերազարդ կիրք մ' ընթերցանութեան համար) Գին 1,20 (1,40)։

Նոյն Մատ Բ. (ՍՏԵՓԱՆ Ն « Նոր Ընթերցարան »ի պատ Բ. մասը 320 երեսներէ բազկացած մատուր հատոր մ'է որ կը պատրաստէ գանազան գրագէտներու կողմէ պատրաստուած ընտիր հատուածներ ընդհանուր հասարակաց ընթերցանութեան համար, ստանալու կամ ձակ, և զարդարուած է բազմաթիւ գեղատիպ պատկերներով, ամենքգ գեղեցիկ, չատերն ալ կը ներկայացնեն հայկական դէմքեր և հետաքրքրական տեսարաններ ։ Ո, միայն գպրոց կանոների համար բնտիր ընթերցանութիւն մ'է, այլ և գրական ճաշակ տալ ամէն անձի ընթերցանութեան ընտրելու Գին 2,35 ֆ. 2.70)

Տիգրան Զէօկիւրեան. ՎԱՆԵՐԸ (Վարդապետի մը օրագիրը)։ Տպագր. Ո. Ս զուժան։ Գին 10 դրուշ (2 1/2 ֆր.)։ Ստանալու համար դիմել Մարսէյլ Ա. ՄԷՆԱՓԵԱՆ խմբագրութեան

(Տ. Զէօկիւրեան այս գրքով ոչ միայն երիտասարդ կուսակրօնի մը իր ձեռագործ պատկերը կը ներկայացնէ, այլ և հոգեվարքեստի վերաբերեալ և այլ հետաքրքրաշարժ նիւթեր կը չօշափուին։ Հեղինակը լաւ գնահատ և ուսումնասիրած բնութեան գեղեցկութիւնները. բանական տեսարանների կենդանի գոյներով նկարագրութիւնները տեղ տեղ վերին աստիճանի հիանալի են որ գրագէտին հետաքրքրող մաքի ու երևակայութեան բարձրութիւնը ցոյց կուտան։ Գրելու ոճն ալ լաւ է, ընտիր հայերէնով և կարճ ու ամփոփ նախադասութիւններով։

Խորհուրդ կուտանք մեր ընթերցողներին կարդալ այս գիրքը որ գրագիտական ճաշակ ունեցողներին գրական վայելք մը բերելու տալէ զատ՝ ամէն ընթերցողներին ալ օրճաղալու նիւթեր կուտայ ինչ ինչ խնդիրների վրայ)։

Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան. — ԲԸՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ։ Սկիզբն մինչև մեր օրերը։ 4 ֆր. 60 (5,20)։

(694 էջերէ բազկացած մատուր հատոր մ'է այս, հնութիւններուն վերաբերեալ բազմաթիւ նկարներով, ստուգուած թուականներով։ Հայրենասիրական գաղափար չունի մը կը փչէ գրքին առաջին էջէն մինչև վերջինը։ Ընթերցողը հոն կը հանդիպի նախկին հայ թագաւորներուն նախնական և երկրորդական գործունէութեան հետաքրքրական տեղեկութիւններ, ինչպես հայ ժողովրդի նկարագրի և քաղաքակրթութեան մասին կարևոր ծանօթութիւններ, հաստատուած պատմական հիմերի վրայ։)

Haic & Belus: A National Dram. compoed by M. J. Zorab. Calcutta. 1895. Գին 2,40 (2,50)։

SETH. J. M. MESROVP History of the Armenians in India (from the earliest times of the present day) 5 fr. (5. 50)

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ ՓՈՐՓՈՒՔԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant : François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi